

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з української мови і літератури для вступників до Луганської державної академії культури і мистецтв ім. М. Матусовського розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5–11 класів і чинних програм з української літератури для 5–11 класів, на основі Програми вступних випробувань до вищих навчальних закладів Луганської Народної Республіки, які затверджені Міністерством освіти і науки ЛНР.

Матеріал програми розподілено за такими розділами: «Українська мова» («Фонетика. Графіка. Орфоепія», «Орфографія», «Морфологія», «Синтаксис») та «Українська література» («Усна народна творчість», «Давня українська література», «Література кінця XVIII – початку XX ст.», «Література XX ст. Твори українських письменників-емігрантів»).

У програмі дано перелік основних понять і фактів з української мови і літератури, якими має володіти вступник.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. ОСНОВНІ ЗНАННЯ З МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

УКРАЇНСЬКА МОВА

1. Фонетика. Графіка. Орфоепія.

1. Голосні звуки.
2. Приголосні звуки. Тверді/м'які приголосні. Дзвінки/глухі приголосні.
3. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв.
4. Звукове значення я, ю, є, ї, щ.
5. Склад. Складоподіл.
6. Наголос. Наголошені склади.

2. Орфографія

1. Ненаголошені звуки е, и, о.
2. Чергування голосних.
3. Апостроф.
4. Сполучення ЙО, ЇО.
5. Вимова слів з апострофом.
6. Правила вживання м'якого знака.
7. Подвоєння букв
8. Спрощення, уподібнення приголосних.
9. Чергування приголосних.
10. Написання складних слів разом і через дефіс.
11. Правопис складноскорочених слів.
12. Написання слів іншомовного походження.
13. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ.

3. Морфологія

1. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників, займенників.
2. Іменник як частина мови.
3. Прикметник як частина мови.
4. Займенник як частина мови.

5. Н і НН у прикметниках та дієприкметниках.
6. Дієслово.
7. Особливі форми дієслова.
8. Правопис
9. НЕ з різними частинами мови.
10. Особливості написання числівників. Числівник як частина мови.
11. Прислівник, сполучник, частка, вигук.

4. Синтаксис

1. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису.
2. Просте двоскладне речення.
3. Складне речення.
4. Складносурядне речення.
5. Розділові знаки у складному реченні.
6. Складнопідрядне речення. Безсполучникове складне речення.

Складне речення з різними видами зв'язку.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1. Усна народна творчість

1. Загальна характеристика календарно-обрядових і соціально-побутових пісень.
2. Тематика, зміст, образи народних балад і дум.
3. Історичні пісні «Зажурилась Україна», «Чи не той то хміль».
4. Пісні Марусі Чурай. «Віють вітри», «За світ встали козаченьки».

2. Давня українська література

1. «Слово про похід Ігорів».
2. «Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про напад хозарів).
3. Григорій Сковорода. «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», «De libertate», афоризми.

3. Література кінця XVIII — початку XX ст.

1. Іван Котляревський. «Енеїда», «Наталка Полтавка».

2 Г. Квітка-Основ'яненко «Маруся».

3. Тарас Шевченко. «Катерина», «Гайдамаки», «Сон», «Кавказ», «До Основ'яненка», «І мертвим, і живим», «Заповіт», «Мені однаково», «Ісає. Глава 35».

4. Пантелеймон Куліш. «Чорна рада».

5. Марко Вовчок «Максим Гримач»

6. І. Нечуй-Левицький. «Кайдашева сім'я».

Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

7. Українська драматургія другої половини ХІХ ст. Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля».

8. Іван Франко. «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей».

9. Михайло Коцюбинський «Тіні забутих предків», «Intermezzo».

10. Ольга Кобилянська «Земля».

11. Василь Стефаник «Камінний хрест».

12. Леся Українка «Лісова пісня», «І все-таки до тебе думка лине», «Contra spem spero».

13. Володимир Винниченко «Момент».

14. Олександр Олесь «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...».

Література ХХ ст.

Твори українських письменників-емігрантів

1. Микола Вороний. «Блакитна панна».

2. П. Тичина. «Арфами», «Ви знаєте, як липа шелестить», «О панно Інно».

3. М. Рильський «Молюсь і вірю...».

4. В. Сосюра. «Любіть Україну».

5. Юрій Яновський. «Вершники» (новела „Подвійне коло”, «Шаланда в морі»).

6. Микола Хвильовий. «Я (Романтика)».

7. Валер'ян Підмогильний. «Місто»

8. Микола Куліш „Мина Мазайло”.

9. Богдан-Ігор Антонич. «Різдво»

10. Остап Вишня. «Моя автобіографія», «Сом».
11. О. Довженко. «Зачарована Десна», «Україна в огні».
12. Олесь Гончар. «За мить щастя»
13. А. Малишко. «Пісня про рушник». Шістдесятники.
14. Василь Стус. «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!...»
15. Іван Драч. «Балада про соняшник»
16. Ліна Костенко. «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай».
17. Григій Тютюнник. «Три зозулі з поклоном».
18. І. Багряний. «Тигролови».
19. Євген Маланюк. «Стилет чи стилос».
20. Сучасний літературний процес. Літугрупування Бу-Ба-Бу, «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад», Ю. Андрухович, О. Забужко, І.Римарук, асоціація українських письменників (АУП), література елітарна і масова, постмодернізм, сучасні часописи та альманахи

2. ПРЕДМЕТНІ ВМІННЯ ТА НАВИЧКИ

1. Визначати в словах голосні, тверді і м'які, дзвінки й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні.
2. Ділити слово на склади; визначати звукове значення букв у слові.
3. Визначати місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом.
4. Розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування у-в, і-й.
5. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил.
6. Правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.
7. Знати: основні відомості з правопису української мови.
8. Розпізнавати вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил;
9. Правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити й виправляти орфографічні помилки на вивчені правила.
10. Розпізнавати іменники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їх лексичним значенням, уживаністю в мовленні; визначати основні способи творення іменників.
11. Правильно відмінювати іменники, відрізняти правильні форми іменників від помилкових; використовувати іменники в мовленні, послуговуючись їх виражальними можливостями.
12. Розпізнавати прикметники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прикметників за значенням; ступені порівняння якісних прикметників;
13. Основні способи творення відносних і присвійних прикметників; відмінювання прикметників; відрізняти правильні форми прикметників від помилкових.

14. Розпізнавати займенники, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; відрізнити правильні форми займенників від помилкових, правильно добирати потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні. Особливості вживання займенників у мовленні.

15. Розпізнавати дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни;

16. Основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; відрізнити правильні форми дієслів від помилкових.

17. Розпізнавати дієприкметники (зокрема відрізнити їх від дієприслівників), визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; відрізнити правильні форми дієприкметників від помилкових.

18. Добирати й комунікативно доцільно використовувати дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. Особливості вживання активних дієприкметників у мовленні.

19. Розпізнавати дієприслівники, визначати їх .

20. Уміти відмінювати числівники й узгоджувати їх з іменником.

30. Розрізняти словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями;

31. Визначати головне й залежне слово в підрядному словосполученні.

32. Визначати поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова.

33. Розрізняти речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних

слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання. Визначати структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом.

34. Уміти правильно й комунікативно доцільно використовувати прості речення.

35. Розпізнавати види другорядних членів та їх типи й різновиди, визначати способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні.

36. Розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно використовувати виражальні можливості таких речень у мовленні.

37. Розпізнавати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями.

38. Добирати й конструювати складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті.

39. Розпізнавати складносурядні речення, визначати смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно використовувати його виражальні можливості в мовленні.

40. Виділяти в літературних творах українського фольклору художні засоби, визначені шкільною програмою

41. Визначати місце й роль письменника в літературному процесі доби.

42. Знати основні теоретико-літературні поняття, передбачені програмою: художній образ і літературний тип, прототип, тема та мотиви, ідея художнього твору, проблематика та конфлікти в художньому творі; композиція художнього твору, сюжет і його елементи, позасюжетні елементи; тропи: епітет, постійний епітет, порівняння, метафора,

персоніфікація (уособлення), алегорія, метонімія, синекдоха, гіпербола, оксиморон; символ.

43. Знати, що таке: епос; новела, оповідання, повість, роман, епопея; види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск; романтизм і його ознаки, жанрове розмаїття романтизму; реалізм, реалістичні течії другої половини XIX ст. в українській літературі: побутово-просвітницький, революційний і класичний реалізм; жанрові різновиди сучасної драми: власне драма, трагедія та комедія; драматична поема; доба модернізму, особливості українського модернізму, модерністські течії: неоромантизм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, характерні ознаки кожної з названих течій, їх розвиток в українській літературі

44. Знати, що таке: епос; новела, оповідання, повість, роман, епопея; види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск; романтизм і його ознаки, жанрове розмаїття романтизму; реалізм, реалістичні течії другої половини XIX ст. в українській літературі: побутово-просвітницький, революційний і класичний реалізм; жанрові різновиди сучасної драми: власне драма, трагедія та комедія; драматична поема; доба модернізму, особливості українського модернізму, модерністські течії: неоромантизм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, характерні ознаки кожної з названих течій, їх розвиток в українській літературі

45. Знати, що таке: лірика, ліричний образ і ліричний герой, види ліричних творів за тематикою: філософська, патріотична, громадянська, пейзажна й інтимна лірика, ліро-епічні твори; системи віршування: метрична, силабічна, тонічна та силабо-тонічна, двоскладові та трискладові стопи; віршові розміри: ямб, хорей, дактиль, амфібрахій та анапест; ознаки класичного сонета; поетичний синтаксис: інверсія, тавтологія, антитеза, анафора; риторичні фігури: риторичне звертання та риторичне запитання; алітерація й асонанс.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ

3.1. Кожну правильну відповідь на питання від 1 до 30 оцінюють двома балами.

3.2. Написання твору-мініатюри (завдання № 31) оцінюють так:

10 балів – низький рівень (ураховують зміст та орфографічно-пунктуаційне оформлення);

20 балів – посередній рівень (ураховують зміст та орфографічно-пунктуаційне оформлення);

30 балів – достатній рівень (ураховують зміст та орфографічно-пунктуаційне оформлення);

40 балів – високий рівень (ураховують зміст та орфографічно-пунктуаційне оформлення).

3.3. Таким чином, максимальна кількість балів, яку може отримати абітурієнт – 100 балів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. УКРАЇНСЬКА МОВА

1. Ніколаєнко І. О. Збірник вправ і завдань з української мови : для підготовки до випускних та вступних іспитів / за ред. В. Д. Ужченка. – К. : Освіта, 1997. – 224 с.
2. Сучасний орфографічний словник : 150 000 сл. / уклад. О. Ю. Петраковський. – Х. : Промінь, 2007. – 1244 с.
3. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. – К. : Наук. Думка, 2007. – 288 с.
4. Шевелєва Л. А. Український правопис. Практикум : навч. посіб. / за ред. А. О. Свашенко. – Х. : Світ дитинства, 1998. – 224 с.
5. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови / І. П. Ющук. – 6-те вид., зі змінами. – К. : Освіта, 2006. – 254 с.

4.2. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. М. Українська мова і література : зб. завдань у тестовій формі / Авраменко О. М. – К. : , 2014. – 160 с.
2. Борзенко О. І. Українська література. 11 кл. : хрестоматія-довідник / Борзенко О. І. – К. : Ранок, 2011. – 878 с.
- Мовчан Р. В. Українська література. 11 кл. / Мовчан Р. В., Авраменко О. М., Пахаренко В. І. – К. : Грамота, 2011. – 352 с.
3. Пахаренко В. І. Українська література. 9 кл. / Пахаренко В. І. – К. : Генеза, 2009. – 368 с.
4. Семенюк Г. Ф. Українська література. 10 кл. / Семенюк Г. Ф., Ткачук М. П., Слоньовська О. В. та ін. – К. : Освіта, 2010. – 351 с.
5. Українська література. 10 кл. : хрестоматія / уклад. Авраменко О. М. – К. : Грамота, 2010. – 328 с.
6. Хропко П. Українська література. 11 кл. / Хропко П. – К. : Школяр, 2005. – 533 с.